

Innspill til Stortingsmelding om livslang læring

Jeg vil med dette skissere vårt virkeområde; undervisning i fengsel, og sette fokus på noen områder hvor ting kan forbedres i forhold til å ivareta voksne uten forutsetninger for å bli kvalifiserte arbeidstakere i det norske samfunnet.

De innspillene som er laget til nå, er gjennomgått, slik at vårt innspill vil bygge videre kun på de elementer som er spesifikke for vårt virkeområde. Kommunal voksenopplæring, norskopplæring og introduksjonsprogram, retten til videregående opplæring og spesialundervisning, realkompetansevurdering, krav om 5 års arbeidspraksis, samt NAV sitt ansvar, gjelder også for oss som ivaretar opplæring for innsatte i norske fengsler.

Fylkesmannen i Hordaland er koordinerende enhet for undervisning i norske fengsler som organiseres etter den såkalte importmodellen; det vil si at en videregående skole utenfor fengslet ivaretar undervisningen som gis inne i fengselet. Innsatte i norske fengsler fradømmes ikke retten til opplæring, helse, NAV sine tjenester osv. Det er i dag ca 3800 innsatte i fengslene. Mellom 30-40% prosent av disse er av utenlandsk opprinnelse, noen med utvisningsvedtak.

Vi som driver fengselsundervisning, er like uensartede i våre tilbud som det skisseres bl.a. i innspillet fra IKVO og Lunner og Gran voksenopplæring. Siden vi er organisert under videregående opplæring sitt mandat, er det lite kunnskap om norskopplæring og spesialundervisning for voksne innenfor området. Med bakgrunn fra kommunal voksenopplæring i Bærum kommune, har vi jobbet med å tilby det vi kan få til innenfor gitte ressurser på området – opplæringsloven 4A-1 og 4A-2 og introduksjonsloven bl.a.

Vi ser utfordringer når det gjelder:

Utenlandske innsatte som har hatt oppholdstillatelse og har bodd lenge i landet. Mange av disse har barn her og skal bli i landet etter soning. De har ofte manglende skolering fra hjemlandet og mangelfulle norskkunnskaper. De har ikke mottatt norskopplæring slik de burde. Flere av dem har lærevansker; posttraumatisk stress syndrom, dysleksi, dyskalkuli, psykiske vansker, nevropsykologiske vansker (evnemessige utfordringer). Også innvandrere har spesielle behov; mange har ikke forutsetninger for å gå på norskopplæring som forventet. Det er sannsynlig at også denne gruppen mennesker har lærevansker og behov for spesialundervisning – kanskje i enda større grad enn nordmenn da de ofte har en traumatisk bakgrunn (grunnen til at de kom hit – og er i fengsel).

Som nevnt i et av de andre innspillene, finnes det pr i dag heller ingen gode kartleggingsverktøy for innvandrere i forhold til ulike typer lærevansker. For voksne er det også en utfordring å finne ut av hva som er manglende ferdigheter som aldri er innlært, kultur – eller lærevansker. Kommunale PPT har liten kompetanse på dette. NAV har heller ikke noen gode ordninger her; det forventes at disse menneskene skal benytte de tilbud de gis, og folk som faller utenfor når dette ikke går pga. læreforutsetninger for eksempel, har få alternative tilbud om styrket opplæring og oppfølging av kvalitetssikrede aktører. NAV mangler spesialpedagogisk kompetanse.

I og med at vi ligger under videregående opplæring, finnes ikke rettigheter for spesialundervisning for voksne. Vi har alliert oss med fylkeskommunal PPT som pr i dag gir sakkyndig vurdering for innsatte som egentlig er på kommunalt område (§4A-1 og 4A-2). Kompetanse og ressurser til å undervise disse, må vi ivareta selv.

Hva er årsaken til at voksne ikke har tilegnet seg basiskompetanse?

Flere innsatte har aldri benyttet seg av norskopplæring de har krav på etter introduksjonsloven i sin hjemkommune pga. lærevansker; de fikk ingen hjelp og det var for flaut å vise seg svake og ikke ha forventet progresjon, så de sluttet. Kommunen har da mottatt pr. capita tilskudd, men aldri gitt opplæringen.

Hos oss får de mulighet til å lære seg norsk. De som trenger det, får svært tilrettelagt opplæring. Progresjon tar ofte lenger tid enn normert, men målet er at elevene går opp til norskprøver hos VOX og får bevis på sine norskkunnskaper. Flere av disse elevene må ha spesialundervisning i tillegg til norskopplæringen for å lykkes.

Norske innsatte med manglende skolebakgrunn, lærevansker og evnemessige utfordringer:

Postadresse
Rud videregående skole
Avd. Ila fengsel og forvaringsanstalt
Postboks 150
1332 Østerås

Fakturaadresse
Akershus Fylkeskommune
Pb 1160 Sentrum
0107 Oslo
Ressursnr: 503671

Telefon
67 16 11 92
67 16 11 83
67 16 11 81

Telefaks
67 16 10 53

Mellom 50-70 % av innsatte i norske fengsler har en eller annen form for lærevanske, og 7 av 10 har psykiske vansker. Vi ser at innsatte aldri har mottatt den grunnskoleopplæringen de har krav på. De har heller ikke fått spesialundervisning som de burde hatt. Her er det mye å ta tak i og rette opp i. Med utredning og sakkyndig vurdering, samt spesialpedagogisk kompetanse og tilrettelagte opplæringsløp, får vi utrettet noe i forhold kompetansemål i Kunnskapsløftet.

Her trengs mer samarbeid og involvering av NAV.

Oppsummering:

Regjeringen vil:

Pkt 2: Trappe opp bevilgningene til Program for basiskompetanse i arbeidslivet(BKA):

Hva slags kontroll har man på BKA kurs? Hva med de som ikke har forutsetninger for å fullføre dette uten ekstra tiltak? Tilbyderne måles på antall avlagte/beståtte eksamener. Bærum kommune hadde en tid et tilbud for disse elevene; prosjekt «Stien» for elever i norskopplæring gitt etter introduksjonsloven med spesielle behov (de har ingen rettigheter). Her fikk de hjelp til å lære norsk på et lavere nivå.

Pkt 3: Sikre at alle som står utenfor arbeidsmarkedet, og som får hjelp av offentlige etater, automatisk får tilbud om kartlegging av grunnleggende ferdigheter:

Kartlegging av grunnleggende ferdigheter; hva slags kompetanse har de som kartlegger? Hvilken teori ligger bak? Hvordan lages en plan for videre oppfølging og hvem har ansvar for dette? (ref saksgang i spesialundervisning)

Pkt 4:Innføre en generell rett til kartlegging av grunnleggende ferdigheter for voksne;

Igjen; hvem skal kartlegge? Hvordan defineres grunnleggende ferdigheter? Hvordan avdekkes lærevansker, psykiske utfordringer, evner? Hvordan følges dette opp? Når NAV og kommunal PPT ikke har denne kompetansen pr i dag, hvem skal så inn i bildet?

Pkt 5 Opprette program for basiskompetanse i frivilligheten (BKF), der landsomfattende frivillige organisasjoner og frivillighetsentralene kan søke om støtte til opplæringsaktiviteter for personer med manglende lesekompetanse:

Hvordan kvalitetssikrer vi disse tilbyderne? Hvem har sagt at lesekompetanse er det vesentlige og at dette kan løsrives fra skrivekompetanse, Ikt-kompetanse – «literacy» som det heter på fagspråket? For å bli et fullverdig medlem av det norske samfunnet, er lesekompetanse bare en liten del.

Forslag:

- NAV må forstå skole og spesialundervisning og støtte individuelle opplæringsløp, det vil si tenke «utenfor boksen» og i samarbeid med skolen.
- Innvandrere med spesielle behov må ivaretas på en bedre måte innenfor norskopplæring – som jo er «billetten» inn i arbeidslivet.
- Retten til spesialundervisning for voksne må fremheves i et yrkesmessig perspektiv selv om det koster å gi slike tilbud (men det koster mer å ha dem på trygd resten av livet= sosialøkonomisk regnskap på sikt).
- Kompetanse i kommunal voksenopplæring, hos NAV og PPT må vektlegges for å nå regjeringens mål; «Å bidra til at den enkelte får kompetanse og grunnleggende ferdigheter som kan danne grunnlag for en stabil og varig tilknytning til arbeidslivet». Voksne i denne kategorien faller mellom alle stoler og lovverket dekker ikke behovene til de gruppene som skisseres ovenfor (Introduksjonsloven, opplæringsloven på kommunalt og fylkeskommunalt nivå, NAV sitt regelverk hvor opplæring ikke dekkes da dette ivaretas av andre – som det da ikke alltid gjør). Det må settes fokus på samarbeid, forståelse, endring av lovverk som dekker behov for denne gruppen mennesker/elever med bakgrunn i forskningsbaserte metoder.

Aina Weidal

Spesialpedagog og avdelingsleder Rud vgs avd Ila fengsel